

VIII ASSEMBLEA DEL CONSELL MUNDIAL D'ESGLÉSIES, HARARE (ZIMBABWE), 3-14 DE DESEMBRE DE 1998

Antoni MATABOSCH

Una Assemblea del Consell Mundial d'Esglésies (CME) és un esdeveniment molt complex i, per tant, difícil d'avaluar. Sempre hi haurà un nivell notable de subjectivisme, de visió molt personal. No és fàcil descobrir el sentit més profund d'aquest esdeveniment, més enllà del que apareix. Encara és més difícil situar una assemblea en el context de la història anterior del CME i del conjunt de l'ecumenisme. Malgrat tot, s'ha d'intentar.

1. *Consideracions prèvies*

Cada Assemblea del CME té un lema. En el cas de Harare fou «Cerqueu Déu en l'alegria de l'esperança». Es tracta, sens dubte, d'un tema suggerent, que porta a l'alegre conversió cap a Déu fonamentats en l'esperança. Per desgràcia, el lema influeix poc en el resultat final de l'Assemblea i s'ha de considerar com quelcom secundari.

Gairebé mil delegats oficials de les 339 esglésies membres del CME es reuniren a Harare, acompanyats de més de tres mil persones, entre observadors, experts, organitzadors i periodistes. Vuit d'aquestes esglésies foren acceptades com a membres a Harare. Del total de 339 esglésies, 306 són membres de ple dret, 33 són associades.

D'un total de 6.000 milions d'habitants del nostre planeta, 2.000 són cristians. D'entre aquests darrers 1.000 milions són catòlics; la meitat dels altres 1.000 milions, uns 500 milions, pertanyen al CME; l'altra meitat pertany als evangèlics conservadors, als pentecostals i a les esglésies independents africanes.

Per a una Assemblea del CME és sempre important el context concret en què se celebra, en aquest cas Àfrica, especialment el sud d'Àfrica. Hom té la

convicció que aquest continent està abandonat per la comunitat internacional. En temps de la Guerra Freda fou un lloc de grans lluites per guanyar l'influència dels dos blocs. Ara sembla com si ningú no en fes cas i l'abandonés a la seva sort, una sort molt poc galdosa, per cert. Els dictadors, més o menys encoberts, proliferen arreu. Més de vint guerres devasten el continent en aquest moment, com la del Sudan, de la qual tinguérem una bona i vital informació en una homilia del bisbe catòlic de Toriti (Sudan), Mons. Paride Taban. D'altra banda, Àfrica serà aviat el continent amb més gran nombre de cristians del món, la meitat dels quals pertanyen a les més de nou mil esglésies cristianes independents nascudes en el segle XX.

Si anem més al concret, Zimbabwe és un país amb més de dotze milions d'habitants, potencialment ric, però afectat per una crisi ràpida i cruel. És independent des de 1980 i es regeix per una democràcia «protegida», presidida per Robert Mugabe. Té un índex d'atur del 40% i un 30% de la població està infectada per la SIDA (més de cent persones moren cada dia d'aquesta malaltia). El pagament del deute extern ha obligat a retallar dràsticament la sanitat pública i, com a conseqüència, la SIDA no pot ser adequadament combatuda.

L'Assemblea se celebrà a la Universitat de Zimbabwe, l'única que existeix al país. Té un total de 10.000 estudiants per a una població de 12 milions. A Catalunya n'hi ha 200.000 per a sis milions d'habitants: unes 40 vegades més.

La de Harare fou una Assemblea Jubilar, la de la celebració dels cinquanta anys des de la seva constitució en 1948 a Amsterdam. Les grans divisions s'han anat donant especialment durant els darrers mil anys; l'ecumenisme s'inicià fa cent anys; el seu organisme més representatiu celebrà amb orgull les seves noces d'or a Harare.

Els organitzadors dividiren l'assemblea en tres grans fases molt ben definides. Primer els delegats es reuniren en plenàries de presentació dels grans temes o bé en grups d'informació i debat sobre els principals departaments del CME. En un segon moment, s'oferiren 610 experiències de treball ecumènic a tot el món (fou un espai anomenat Padare, o lloc de trobada). Finalment, en els darrers dies se celebraren les plenàries a fi de prendre decisions sobre els principals temes.

2. L'assemblea com a lloc de trobada, pregària i compromís cristià

L'Assemblea de Harare fou especialment positiva en la dimensió de trobada humana i cristiana. Els cultes de matí i tarda en la gran carpa foren de gran qualitat artística i cristiana. Els estudis bíblics matutins crearen un corrent molt positiu d'entesa entre tots. S'assolí un ambient festiu, de trobament, d'intercomunicació, de gran qualitat i molt profund.

Un altre aspecte molt positiu, sense necessitat de matisar, fou la presa de decisions sobre temes d'actualitat, especialment sobre qüestions socials. El

carismàtic president d'Àfrica del Sud, Nelson Mandela, féu un gran esforç per assistir a la celebració dels cinquanta anys del Consell i dirigí un vibrant parlament als 4.000 assistents.

«Jo no estaria avui aquí –digué– si les esglésies no s'haguessin preocupat per nosaltres. Tothom reconeix que el Consell Mundial d'Esglésies és el campió dels oprimits i dels explotats... És a causa dels valors que vostès promouen i de tot el que han hagut de suportar a causa d'ells que jo he deixat de banda tots els meus compromisos i he vingut per estar amb vostès.»

Mandela nomenà explícitament al controvertit «Programa de Lluita contra el Racisme» que durant els anys setanta i vuitanta ajudà moviments d'alliberament, especialment africans. També el president de Zimbabwe, Robert Mugabe, s'havia expressat en termes semblants pocs dies abans. No ens ha d'extranyar, doncs, que el CME insisteixi en els temes socials, de compromís amb els més indefensos i amb els problemes més roents.

L'assemblea es comprometé en vuit temes. En presentem ara un resum.

a) Àfrica

L'Assemblea es reafirmà a dur a terme el programa «Reconstrucció d'Àfrica» del CME. En concret:

«Recolza plenament el compromís assumit davant Déu pels dirigents i representants de les esglésies membres d'Àfrica, presents en l'assemblea, de:

- continuar la tasca no acabada de treballar per la transformació dels seus sistemes i institucions socials, polítiques i econòmiques a fi de crear una societat justa en la qual les dones i els joves tinguin oportunitats de participar plenament;
- cercar i promoure la pau i la reconciliació per als seus fidels i les seves comunitats;
- treballar per l'establiment de valors ètics apropiats en el treball, el govern i l'administració, així com en una bona gestió dels béns;
- fer tot el que estigui al seu abast a fi d'ajudar a aturar i superar el flagell de la SIDA;
- afirmar els drets dels nens africans a esperar un futur lluminós que ells mateixos contribuiran a crear amb la seva força i el seu talent.»

En un annex sobre el Sudan s'exposa la situació desesperada en què es troba la població del sud d'aquest país, i es fa una crida al diàleg i la pau.

b) «Una crida jubilar a posar fi al jou del deute que oprimeix als pobles empobrits»

L'assemblea proclamà la necessitat de la condonació del deute extern i exhortà les esglésies a pressionar en aquest sentit. El document és molt matisat, a fi d'evitar que la condonació del deute provoqui més injustícia o nous robato-

ris. Féu una crida als líders dels països del G8 perquè reconeixin la urgent necessitat de:

a) condonar els deutes dels països més pobres a fi que en entrar en el nou mil·lenni puguin tornar a començar;

b) reduir substancialment els deutes dels països amb ingressos mitjans, amb el mateix termini o marc temporal;

c) acceptar que la condonació del deute no pot esperar fins que es compleixin les condicions determinades pels creditors;

d) establir un nou procediment d'arbitratge, independent i transparent, a fi de negociar i acordar la condonació del deute internacional;

e) adoptar mesures per a promoure el sentit de responsabilitat dels països deutors, en el moment que s'alleugi la càrrega del deute. Aquestes mesures s'han de determinar i vigilar per part d'organitzacions de la comunitat local, incloses les esglésies i altres organitzacions representatives de la societat civil, a fi de garantir que la condonació del deute produeixi una justa distribució de la riquesa;

f) utilitzar el seu poder per a assolir que els fons il·lícitament transferits a comptes bancaris estrangers secrets es retornin als països deutors;

g) iniciar, prèvia consulta a la societat civil, un procés de reforma econòmica mundial encaminat a una justa distribució de les riqueses i a la prevenció de nous cicles de deute.

c) *La mundialització*

L'assemblea constata que la mundialització és una realitat del món d'avui, un fet ineludible que influeix en la vida de totes les persones i planteja problemes, no solament econòmics, sinó culturals, polítics, ètics i ecològics. Cada vegada hi ha més cristians i esglésies que es veuen confrontades a noves i greus conseqüències de la mundialització, que afecten un gran nombre de persones, en particular, els pobres. Com viure la fe davant la mundialització? L'assemblea féu una crida a continuar el treball i la reflexió. En concret, decidí de portar a terme les següents accions:

«Supervisar, analitzar i avaluar les activitats de les empreses transnacionals, l'Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmics, el Fons Monetari Internacional, el Banc Mundial, l'Organització Mundial de Comerç, l'Oficina Internacional del Treball, etc.;

– promoure i iniciar campanyes en favor de la condonació del deute i advocar per un enfocament ètic alternatiu i un nou sistema de préstecs i d'obtenció de préstecs;

– associar-se a les iniciatives en curs en favor d'un nou sistema financer, en particular l'aplicació d'un impost sobre les transaccions financeres (impost de Tobin) destinat a recolzar el desenvolupament d'opcions alternatives, i a imposar un flux no reglamentat de capitals, etc.;

– facilitar i promoure solucions a nivell local mitjançant noves formes d'organitzar la producció, el comerç just i nous sistemes bancaris;

– reexaminar les pròpies operacions de les esglésies pel que fa a la terra, al treball i a les finances; per exemple, l'ètica de les inversions en fons de pensions i altres instruments financers, l'aprofitament de terres per a l'agricultura, etc.;

– promoure informació sobre temes econòmics i la formació de dirigents en temes com la mundialització i altres aspectes relacionats;

– reflexionar sobre problemes econòmics des d'una perspectiva de fe.»

Aquesta declaració va acompanyada per un ampli annex titulat «Davant la dominació - afirmem la vida. El desafiament de la mundialització».

d) *El Decenni Ecumènic de Solidaritat de les Esglésies amb les Dones*

El CME celebrà entre 1988 i 1998 aquest decenni. Es presentà i discutí en una plenària l'informe sobre les visites a les esglésies efectuades durant el decenni, anomenat «Cartes Vives». En aquesta publicació s'indiquen les principals preocupacions o esferes d'interès:

- «Facilitar a les dones els mitjans necessaris per a impugnar les estructures d'opressió;
- reafirmar les contribucions de les dones a les seves esglésies i comunitats;
- donar a conèixer el seu compromís en les lluites per la justícia, la pau i la integritat de la creació;
- ajudar les esglésies a alliberar-se del racisme, el sexisme, el classisme i la discriminació;
- animar les esglésies a adoptar mesures de solidaritat amb les dones.»

e) *Un estatut especial per a Jerusalem*

Es proposà una solució pacífica dels litigis, l'accés lliure per a tothom als llocs religiosos, el lliure accés del poble palestí a Jerusalem, la declaració de Jerusalem com a ciutat oberta i sense exclusions, compatible pel que fa a sobirania i ciutadania, i, finalment, el respecte als drets dels palestins.

f) *Sobre els nens soldats*

L'assemblea denuncià l'existència de més de 300.000 nens reclutats per a participar en conflictes armats. Invità totes les esglésies membres a exigir una moratòria sobre reclutament i la desmobilització dels nens soldats existents; ocupar-se de la seva rehabilitació, reintegració social i la reconciliació; treballar per evitar el reclutament; promoure l'establiment de normes internacionals; exhortar els governs a fi que adoptin i apliquin aquestes normes en les seves legislacions.

g) *Els Drets Humans, davant els cinquanta anys de la Declaració Universal*

L'assemblea celebrà amb goig el molt que s'ha fet durant aquests cinquanta anys i reconegué que ara «el més urgent és l'aplicació d'aquestes normes». Indicà que a partir d'ara s'haurà d'insistir en:

- la indivisibilitat dels drets humans, la seva politització i universalitat;

- la necessitat d'una ètica mundial;
- resoldre la impunitat de les seves violacions;
- l'eliminació de la pena de mort, de la intolerància religiosa i de les violacions de la llibertat religiosa;
- els drets de la dona, dels pobles desarrelats, dels pobles indígenes, de les persones discapacitades;
- la lluita contra el racisme.

h) 2000-2010: dècada contra la violència

En el darrer moment, l'assemblea aprovà una moció presentada per alguns delegats en favor d'aquesta campanya. De moment, no hi ha un projecte definit.

Fins aquí la dimensió celebrativa i social de l'Assemblea de Harare. Però una assemblea té sempre altres dimensions que han de ser avaluades d'acord amb la clàssica triple finalitat del moviment ecumènic: compromís, evangelització i doctrina. Em proposo a continuació fer una avaluació de Harare comparant-la amb la de Canberra (1991), a fi de poder determinar fins a quin punt els desafiaments de fa set anys han estat recollits i solucionats.

3. Interrogants i desafiaments sorgits en l'Assemblea de Canberra

a) Què ha de ser el Consell Mundial d'Esglésies

El CME estava inquiet sobre la seva tasca i sobre el seu futur. Abans de Canberra se celebraren diverses consultes sobre el tema. Emilio Castro, secretari general en aquell moment, indicà que hi havia moltes raons que portaven a un replantejament: els canvis a l'Europa central i oriental; el canvi del centre de gravetat de la cristiandat del Nord vers el Sud; els nous problemes socials posats de manifest pel programa «Justícia, Pau i Integritat de la Creació»; i, finalment, l'inici d'un nou mil·lenni que coincideix amb canvis d'escenaris ideològics i culturals. El tema va quedar plantejat, però no resolt: Com ha de contribuir el CME a la tasca del Moviment Ecumènic?

b) Creixent pluralisme en el si del CME

En el Consell cada vegada és més dominant el pes de les petites esglésies del Sud, molt plurals i variades. El mateix moderador del Consell digué a Harare que la situació eclesial està patint un canvi accelerat. A Europa, digué, té lloc un estancament, a l'Àfrica i a l'Àsia una gran expansió, a l'Est d'Europa cada vegada hi ha més tensions.

Al mateix temps, se senten veus que demanen insistentment una «Teologia inclusiva», que inclogui els elements més desiguals procedents de les cultures, de les maneres de pensar, etc. Aquesta tendència provoca greus interrogants a molts: Tot pluralisme, tota diversitat, és una riquesa? Quins han de ser els criteris o els límits de la diversitat? Estem al final de la recerca de la unitat visible i orgànica?

c) *Inculturació de l'Evangeli en les cultures i religions*

A Canberra, la intervenció de la doctora coreana Chung Hyung-Kyung, quan va relacionar alguns esperits dels avantpassats amb l'Esperit Sant, aixecà una gran i sorollosa polèmica, amb desqualificacions fins i tot d'heretgia. La discussió posà de manifest de manera crua el problema de la inculturació de l'evangeli en les diverses cultures del món, en íntima relació amb el diàleg amb les religions no cristianes, especialment amb l'Islam.

d) *Manca de força teològica*

A molts nivells del CME es nota poc interès per la teologia i una inclinació global pels temes socials, sense haver fet una bona síntesi entre les dues dimensions. De fet, en les assemblees ecumèniques ja no hi prenen part grans teòlegs (a l'estil de Karl Barth en els seus inicis). Des de fa anys, molts demanen en va més protagonisme per a «Fe i Constitució» i es queixen del seu creixent arraconament. Les assemblees, especialment a partir de Canberra, estan prenent un estil més de trobada, festival, àgora o *happening*, en detriment dels elements reflexius i de presa de decisions sobre els grans temes.

e) *Les esglésies ortodoxes*

Ja des d'abans de l'Assemblea de Canberra els ortodoxos estaven molt tensos i crítics amb el Consell. Aquest fet és degut a quatre raons:

- cada dos per tres afirmen que el pluralisme del CME ha de tenir un límit. Aquest límit ha quedat sobrepassat, afirmen, per l'ampliació de la pràctica de l'ordenació de dones, la concepció sincrètica sobre les religions no cristianes i la condescendència amb l'homosexualitat (els temes ètics són cada vegada més controvertits entre les esglésies);
- es queixen que des de la caiguda del Teló d'Acer s'ha incrementat el proselitisme agressiu i poc cristià en els seus països;
- consideren un problema greu i que dificulta les relacions, l'existència dels «uniates»;

– han augmentat considerablement les tensions internes. Sota els règims comunistes, l'ecumenisme els era necessari per a respirar i subsistir; en canvi, ara retornen les tensions internes entre els més fonamentalistes (que consideren que l'ecumenisme és sinònim d'irenisme i de proselitisme) i els més ecumènics.

f) *L'Església Catòlica i el CME*

L'Església Catòlica, tot i que no és membre del Consell, hi col·labora activament. El Grup Mixt de Treball publica en ocasió de cada assemblea un informe molt complet i detallat. Malgrat tot, l'entrada com a membre no s'ha tornat a plantejar seriosament des de l'any 1972 en què es pregué la decisió. Les expectatives que suscità la intervenció del P. Roberto Tucci, S.J., en l'Assemblea d'Uppsala quedaren truncades al cap de quatre anys. En el moment actual, cada vegada se senten més veus que lamenten les conseqüències negatives de no revocar aquella decisió (que tothom reconeix que en el seu moment fou raonada i raonable). Valgui només un exemple: deixar sola una església com l'ortodoxa en un Consell dominat per la sensibilitat protestant, no pot produir més que tensions i allunyament.

4. *Les respostes de Harare*

a) *«Vers una comprensió i una visió comunes del Consell Mundial d'Esglésies»*

Harare respongué a la crisi d'identitat del Consell amb un interessant document, fruit de deu anys de treball, i amb un solemne i emotiu acte de renovació del compromís ecumènic per part de les esglésies membres. El document re-situa el CME en el context de la creixent complexitat de les iniciatives ecumèniques. A l'inici de l'ecumenisme, el Consell concentrava gran part del treball ecumènic; ara n'és un instrument de gran vàlua, però l'ecumenisme s'ha ampliat i està a tots els nivells. Davant aquest fet, el document defineix la finalitat del CME molt més en relació amb les bases de les esglésies i amb una missió més clara de fomentar les iniciatives i els intercanvis entre les esglésies. Es tracta d'un document clar i esperançador.

b) *Té límits el pluralisme?*

Sobre aquest tema l'Assemblea de Harare no aportà ni novetats ni solucions. S'ha de considerar com a positiu el refús, tot i que fos només amb un 60% de vots, a l'acceptació com a membre del CME de l'«Església Celestial de Crist a Nigèria» a causa de la seva acceptació de la poligàmia. Per altra

banda, sorprengué molts dels assistents a l'assemblea el coneixement directe que durant el segle XX han nascut a l'Àfrica subsahariana més de 9.000 esglésies independents noves. El ventall cristià s'està obrint cada vegada més i no sembla que les esglésies membres del Consell es prenguin molt seriosament el problema del pluralisme cristià.

c) *Inculturació, multiculturalitat i plurireligiositat*

El CME després de Canberra ha treballat molt i bé aquest tema. En 1996 se celebrà a Salvador de Bahia (Brasil) una Conferència Mundial sobre Missió i Evangelització, amb el títol «L'Evangeli en les diverses cultures». Fou una trobada molt preparada i amb uns resultats aclaridors. El mal és que a Harare no es féu cap referència seriosa a aquest tema. Si se'n va dir alguna cosa, fou en petits grups, sense repercussió global. Es parlà de la mundialització i de la globalització en general, però sense aplicacions apreciables al nostre tema.

d) «Fe i Constitució», més marginada

Entre les dues assemblees (1991-1999), «Fe i Constitució» ha treballat molt i bé. Posem cinc exemples:

- La V Conferència Mundial, celebrada a Santiago de Compostel·la en 1993, després de trenta anys de la de Montreal. Estudià directament el tema de la unitat de l'Església entesa com a «Koinonía» o comunió.
- Els estudis sobre l'«episkopé» o ministeri de supervisió pastoral.
- L'aprofundiment de la relació entre baptisme i comunió entre les esglésies.
- L'hermenèutica ecumènica; és a dir, un seguit d'estudis a fi d'ajudar les diverses maneres d'entendre i de fer teologia, les quals moltes vegades impedeixen les unions entre les esglésies.
- Ecclesiologia i ètica; és a dir, les implicacions en l'acció de la manera d'entendre l'Església.

No hi ha dubte que el treball de «Fe i Constitució» ha estat molt positiu. El que sorprèn realment és que tot aquest immens treball restà desconegut per a la gran majoria de delegats. No hi va haver una real informació, i menys encara recepció, ni s'aprovà cap document teològic de contingut. Tampoc no hi hagué cap debat seriós sobre els futurs programes del CME. Tot va quedar en mans del Comitè Central. Tot el treball dels propers set anys es va incloure en un document aprovat cuita-corrents a darrera hora.

e) *El conflicte amb els ortodoxos, encarrilat?*

Els ortodoxos tingueren un especial interès a mostrar, durant l'Assemblea de Harare, que les seves relacions amb el CME eren molt tenses. En dues reu-

nions prèvies a l'assemblea, els seus delegats es comprometeren a deixar-ho ben clar. L'Església Ortodoxa Russa, per exemple, envià una delegació de només quatre membres, cap d'ells bisbe. Durant l'assemblea es llegí la carta enviada per l'Església Ortodoxa de Bulgària, on es comunicava el seu abandó del Consell a fi de salvaguardar la unitat interna. En 1996 l'Església Ortodoxa de Geòrgia ja havia fet el mateix.

El moderador del Comitè Central del CME, Aram I, Kathólicos de Cilícia, expressà molt clarament l'essencial del problema, amb unes paraules que impressionaren l'assemblea. Heus ací un extracte del seu discurs:

«Les Esglésies ortodoxes han jugat un paper important en la formació i expansió del CME [...], però no s'han integrat plenament en tots els aspectes de la vida i del testimoni del Consell [...]. Malgrat que s'ha respectat l'especificitat de la teologia i l'espiritualitat ortodoxes, s'ha fet molt poc per afavorir la seva interacció creadora amb la teologia protestant, que continua dominant el llenguatge teològic, el pensament i les metodologies del Consell [...]. La caiguda del comunisme i la reaparició dels estats independents ha afegit una dimensió crítica més [...]. (Les Esglésies Ortodoxes) han arribat a considerar el Consell com un moviment occidental, protestant i liberal en què l'ortodòxia ha tractat de reafirmar-se tornant a les seves autèntiques arrels [...]. Voldria resumir l'essencial de la reivindicació ortodoxa en dos punts: primer, el Consell hauria d'explorar noves formes de representació, participació i presa de decisions que permetin a les esglésies ortodoxes sortir de la seva situació minoritària i assumir un paper més actiu en tots els aspectes del Consell. Segon, el Consell, en donar forma al seu marc programàtic, als punts del seu ordre del dia i als aspectes constitucionals i estructurals, ha de trobar la manera de reflectir igualment les conviccions i sensibilitats, tradicions i expectatives de totes les esglésies membres [...]. La situació és certament crítica. Si l'assemblea no pren seriosament aquesta situació actual, temo que la participació ortodoxa continuï minvant [...]. És ja hora que les esglésies ortodoxes passin del monòleg al diàleg, de la reacció a l'acció, de la contribució a la participació, de la posició d'observadors a la de copartíceps en plenitud en el CME [...]. No es tracta d'un problema *ortodox* sinó fonamentalment d'un problema *ecumènic* [...]. El Consell ha d'oferir un espai obert en què tinguí lloc una interacció creativa entre les esglésies basada en el mutu respecte, la confiança i la responsabilitat.»

La citació és llarga, però és molt clara en descriure el problema i demanar solucions. El dia 12 de desembre l'assemblea decidí crear una comissió mixta CME/Ortodoxos que treballarà almenys durant tres anys. La meitat dels membres serà nomenada per l'ortodòxia, l'altra meitat pel Comitè Executiu del Consell. S'ha fet el primer pas.

f) Perspectives de col·laboració amb l'Església Catòlica

Durant els set anys transcorreguts entre Canbera i Harare s'han incrementat les relacions i col·laboracions entre l'Església Catòlica i el CME. El detallat informe del Comitè Mixt de Treball és molt explícit. Es considerarà també com a molt positiva l'encíclica de Joan Pau II sobre l'ecumenisme «*Ut Unum Sint*». Malgrat tot, la delegació de 26 observadors enviada pel Pontifici Consell per a la Promoció de la Unitat dels Cristians fou d'un perfil més aviat baix (per exemple, no fou presidida per cap dirigent del Pontifici Consell).

L'assemblea prengué una decisió que pot ser molt interessant per a l'Església Catòlica. Aprovà que el CME promocionarà la celebració d'un gran Fòrum Ecumènic en el qual tots els cristians serien convidats a participar. L'Església Catòlica sembla interessada en el projecte; d'entre els pentecostals, les esglésies evangèliques conservadores i les esglésies independents africanes, pel que sembla, també n'hi ha que estan disposats a col·laborar-hi. El tema fou llargament discutit abans d'arribar a una votació. Molts tenien el temor que s'obris el camí cap a un ecumenisme més fàcil i menys compromès. De fet, segons les explicacions que es van donar, el projecte intenta ampliar l'ecumenisme a un cercle molt més ampli. Molts s'imaginaren el Fòrum com una trobada a l'estil de les Assemblees Ecumèniques Europees de Basilea o Graz; alguna similitud tindria també amb la «trobada pancristiana» proposada per Joan Pau II en el número 55 de la *Tertio Millennio Adveniente* sobre el Jubileu de l'any 2000.

5. Conclusió

Com a resum de la nostra reflexió, podem dir que el CME treballa bé entre assemblea i assemblea en tots els camps, però que els temes doctrinals de fons s'han reflectit i discutit poc a Harare. Altres àmbits sí que s'han aportat a l'assemblea (per exemple, la pregària o els compromisos socials). Personalment em preocupa el CME, en el sentit que sembla que perd força i pes. Una dada significativa és que recentment ha disminuït el seu personal en una tercera part. A més, també és preocupant que creixi més la divisió que els camins vers la unitat; és a dir, les esglésies del Consell creixen en l'ecumenisme, però apareixen noves i grans divisions. Hi ha progrés en temes teològics i en l'ecumenisme de base, però existeixen dificultats en l'ecumenisme institucional. El treball ecumènic es realitza també, en gran part, fora de les fronteres del CME.

En poques paraules: malgrat que hi ha clars progressos en molts camps, la situació ecumènica no deixa de ser preocupant.

Antoni MATABOSCH
Aragó, 326-328
E - 08009 BARCELONA

Summary

This article chronicles the 8th Assembly of the World Council of Churches, held from December 3 to 14, 1998. The author situates the event in the present social and ecumenical context. He explains aspects of Christian commitment in society and presents the various ways forward in the strictly religious sphere. Among the latter he draws attention to the growing pluralism in the see of the Council, inculturation, the Orthodox Churches, the Catholic Church and the creation of a Christian Forum of Churches. The author expresses his concern for the future of ecumenism.